

Butlletí del Ateneu Barcelonès

ANY VI

BARCELONA, ABRIL - JUNY DE 1920

NÚM. 22

LO ROSSELLÓ PERDUT PER CATALUNYA Y PER ESPANYA

(Acabament)

IV

LA GUERRA GRAN Y'L TRACTAT DE BASILEA
(1793-1795)

DES DE l'apelació de Catalunya a Lluís XIII de França, des de les intervencions de Lluís XIV, des de l'entrega de la seva causa nacional a les potencies estrangeres en un moviment de desesperació més llegítima qu'entenimentada, el qual va tenir per resposta la iniqua pau de Rastadt y l'escarni més cínich de la historia; des de llavors, el *cas dels catalans* havia quedat surant en l'ayre de les cancelleries ab la vaga noció d'una Catalunya sugestionada, mal cosida al Estat espanyol, y propicia a totes les combinacions, així de la vella política dinàstica, com de la nova y popular que començava a dibuixarse llavors (1).»

Mes l'obra de les cancelleries, en la XVIII.^a centuria, mancada d'unitat y perseverancia y sobre tot actuant dintre d'un oportunisme que varià a mida que l'època avençava, estigué lluny de produhir los efectes de cent anys abans. La pau se consolidà a Catalunya, s'acabaren los bandolers que no permetien prosperar a les poblacions rurals, y Barcelona, ab l'increment industrial, inicià un creixement, regnant lo propi Felip de Borbon, creixement may assolit en los dos cents anys precedents.

Lo tom gros que donà tot lo món al ésser assassinat lo bondadós Lluís XVI, degué pertorbar més a Catalunya que altres comarques espanyoles. Tingueren

(1) Miquel S. Oliver, *Notes històriques sobre Catalunya en temps de la Revolució Francesa*, § II.

compte, los revolucionaris francesos, en que nostra terra semblava abonada a tots los moviments insurreccionals. Per çò, des dels primers moments, s'observà aquí llur labor conspiradora, ab una continua tramesa de missatgers, que portaven llur propaganda per tot arreu y especialment dintre'ls regiments de soldats suïssos, valons y italians.

Contrastant ab ella, vé a entrebancar-la la forta actuació dels emigrats y expulsats de la Convenció, fomentant en 1791 l'esperit netament català, figurant en son programa ajuntar al Principat los territoris del Rosselló, Conflent y Vallespir, facilitantlos la tasca de fer alçar al Migdia un partit reyalista y autonòmich (1).

Segueix la tàctica d'utilisar el llenguatge català com a bon conductor dels ideals polítichs. Un dels emissaris conspiradors de la Convenció, vinguts a Catalunya, fomentava, com a programa de lluyta ab la Monarquia, la convocació de Corts nacionals; era aquest lo cèlebre Robespierre (octubre 1791). Al retornar a Perpinyà féu traduhir al català, per En Verdier y En Gispert, la Constitució francesa. Pràctica anàlega seguiren després lo general espanyol Ricardos (1793) y Napoleón I (1809).

Les prèdiques y sugestions dels revolucionaris no lograven cap resultat, considerant que l'estat general del Principat era fundament religiós y en lo regnat de Carles IV s'havía reconciliat Catalunya ab la dinastia borbònica. Tampoch l'haurien lograt en lo Rosselló, a no imposarse les idees pel terror. Ossorio (2) retrèu la opinió dels Intendents de Perpinyà en 1778 y 1790. M. de Saint Sauveur, en 1790, deya que'ls rossellonesos encara conservaven dels espanyols (llegeixis dels catalans) l'altanería y la indiferencia, com també la mala voluntat vers los forasters, als que arriben a menysprear. Lo representant Fabre hagué de proclamar en lo Comité de Salut Pública: «Aquests catalans del Rosselló són més espanyols que francesos». Afeginthi Ossorio per comentari: «¡Gran dolor que Carlos IV y Godoy no tuviesen la misma idea!».

La guerra entre Espanya y França era, al acabar l'any 1792, una cosa descomptada y popular. Però'l Comte d'Aranda dubtava empèndrela. Es que també a Madrid hi jugaven opostes influencias.

Al començar l'any 1793 los conspiradors abundaven a Catalunya més que en lloch, haventhi entre ells oficials del exèrcit espanyol. Per los carrers de Barcelona's posaren cartells revolucionaris (febrer 1793). Y si per virtut de totes les propagandes obtenien algun resultat favorable les noves idees a Barcelona y poblacions del litoral, sols era, com deya Fervell (3), «un amor exclusiu per la in-

(1) J. Pella y Forgas. *Historia del Ampurdán*, pl. 744.

(2) Angel Ossorio y Gallardo, *Historia del pensamiento político catalán durante la guerra de España con la República francesa (1793—1795)*, pl. 47.

(3) Fervell, *Campagnes de la Révolution Française dans les Pyrénées Orientales*.

dependència absoluta; si s' enamoraven dels nostres principis era per traduirlos a la seva manera, y no estaven menys disposats a rebutjar la mà que'ls hi portava.»

Si s' equivocaren fonament ab nosaltres, los revolucionaris de França, també arrencaren de punts de vista desviats de la realitat los estadistes espanyols, sobre tot al estudiar, en 1793, lo plan d' invasió.

La frontera pirenyca la cobrí Espanya, primer, ab dos cossos d' exèrcit a la defensiva, un per la Navarra y Vasconia, de 8.000 homes, a les ordres de Ventura Caro, y altre per l' Aragó, de prop 5.000 homes, manat per lo Príncep de Castelfranco: y després ab altre cos d' exèrcit a la ofensiva. Aquesta's realisà pel Rosselló, dirigintla'l general Antoni Ricardos ab 20.000 homes de guardies espanyola y valona, regiments suïssos y carrabiners del Rey, cavallería y un centenar de canons. No apareix, en la organisió del plan de campanya, que's tinguessin en compte les reivindicacions rosselloneses, ni l' esperit favorable dels reyalistes a la reincorporació del Rosselló a Catalunya.

Y, precisament, mercès a aquest esperit se promogué la *Guerra Gran*, y a ell degué'l general Ricardos la ràpida ocupació de moltes localitats rosselloneses. Puix mentre Espanya estava en los seus inacabables preparatoris y'ls emigrats, nombrosíssims per tot Catalunya, reclamaven armes y protecció de Carles IV per a guerrear contra la República Francesa, la població fronterera de Sant Llorenç de Cerdans tot ho precipità. Fyéense intolerables a Sant Llorenç les injuries de que eren objecte'ls vehins per lo Comissionat de la Convenció, y en la celebració de la processó del Dijous Sant lo poble s' exasperà contra ell de tal manera, que fou perseguit, obligantlo a refugiar-se a Perpinyà. Com d' aquesta ciutat eixissin un batalló y dos butxins per a guillotinar a la tercera part dels vehins, aquests acudiren al general Ricardos (que's trobava a Figueres), manifestantli llur desig d' espanyolisarse. Fou sotscrita per ells una carta de sotsmissió (24 abril 1793), adreçada al Rey per via del General. Copia tan important document Angel Ossorio, y observa que bé mostra lo molt que's pogué llavors realisar, y no's feu, per mala endressa de la política espanyola.

Comença la *Gran Guerra* (així nomenada no per sa magnitud, sinó per l' esperit que representava), tenint l' exèrcit espanyol la millor acullida en la majoria dels llocs del Rosselló, y al 27 d' abril, çò és, als deu dies justos, s' havien rendit moltes poblacions.

«Por todas partes se encuentran comprobaciones (diu Ossorio) de que en los notables progresos de nuestras armas, ponían más parte que los triunfos bélicos, las simpatías de aquellos vecindarios a cuanto nosotros encarnábamos. Así, el Archivo de los Pirineos Orientales conserva numerosísimas listas (Serie L, núm. 1.940) de los ciudadanos que se habían prestado a desempeñar los cargos municipales en los pueblos que íbamos ocupando. Sólo con referencia a la Cer-

daña y al Conflent, he podido comprobar la existencia de denuncias hechas por los Administradores de la República a la Convención, en 67 pueblos. No es tampoco para desdeñada la observación de M. Pierre Vidal en su *Histoire de la Révolution Française dans le Département des Pyrénées Orientales*, de que el número de traidores aumentaba todos los días. Por todos lados se señalaba la criminal complacencia de algunos de nuestros compatriotas que se hacían auxiliares de la crueldad castellana» (1).

Solament ab la simpatia del país s'explica que Antoni Ricardos, ab uns 3.500 homes, hagués avençat tant. La vanguardia la formaven voluntaris catalans, gent valerosa, que la major part havien estat *contrabandistes* o *parrots*, distingintse, entre ells, los *fusellers vermells*. Perquè, com cantava la copla *del Regiment nou que fa la Ciutat de Barcelona*, cançó que llavors s'estampà y vené pels carrers de nostra Ciutat:

Lo vestit es lleugeret,
hermós y de linda talla;
los Soldats són ben plantats
y tots són gent de gran fama.

Armilla y Calsas de vions
y tot es de una talla,
la jupa de un vert fosch
y la gireta encarnada.

Si bé'l govern espanyol no acceptà en 1793 la oferta de les poblacions catalanes d'alçar los sometents, consentí en deixar Barcelona sots la defensió del vehinat. D'altra part, tolerà també que'ls habitants de Culera y Llansà rebutgessin ab les armes les incursions que'ls feren los de Banyuls. A les moltes relacions d'aquest important fet, acullit ab general entusiasme, hi afegirèm, per ésser inèdita, la consignada en lo *Dietari de Joseph Torrents* (1770-1802).

«Lo dia 26 de maig del any 1793, en Barcelona, Diumenge de la Santíssima Trinitat, se obligà tota la Ciutat ha guardar la plassa per ser tota la tropa a campanya contra los Francesos; en efecte, dit dia 26 comensaren a pujar Guarda en tota la Ciutat, portals y Muralla; los cavallers al portal de Mar, los mercaders al portal Nou, los corredors y altres al de Sant Antoni, y los demás cuerpos de Guardia menestrals eixiran de la casa de la ciutat a dos quarts de una del mitg dia y cada piquet sen anava a son destino y aixís aniran continuan fins que Deu nostre Señor nos donia una Bona Pau.»

Les milicies gremials tingueren sempre més la guarda de Barcelona, fins a la total terminació de la guerra, com ja indicava nostre bon menestral En Joseph Torrents, çò es, fins al 30 de setembre de 1795.

Refereix Ossorio les funcions de guerra hont los paisans catalans auxiliaren a les tropes regulars espanyoles o les substituhiren. Interessants exemples de que està saturada la relació de les operacions militars del general Ricardos.

(1) A. Ossorio, *Historia del pensamiento político catalán*, etc., p. 54.

Empapat en opinions forasteres, un autor de França que ha inquirit en coses d'Espanya, En G. Desdevises du Desert, atribueix poch valor tàctich al exèrcit espanyol, degut a una organització antiquada (1), puix Godoy no havia tingut temps de reformar los diferents serveys sobre'l model francès. No sortim garants del valor absolut de l'afirmació, però val la pena de meditarla per la nostra part. Un altre francès, En Fervel, li dóna la rahó, mostrant que l'exèrcit espanyol no coneixia la guerra d'invasió y sí tan sols la d'avençades, hont se combat per l'atac o defensa d'una línia, se limita a cobrir lo que's guanya y no's dóna un pas sense por de comprometre (2).

Es del més alt interès lo que consigna Desdevises du Desert sobre la situació del exèrcit francès en aquesta primera campanya, pintantlo desprevingut tal vegada ab major vivesa que la realitat. Diu que'l general Deflers, que manava a Perpinyà, escrivia al ministre que no tenia pas 700 homes d'exèrcit regular, y que, a excepció de dos batallons alçats feya sis mesos, tot lo demás de ses tropes se composava de guardies nacionals cridades ab precipitació, faltantli cavalleria. En l'exèrcit dels Pirineus Occidentals se desvergonyia un soldat ab lo general Lagénetière, dientli «que ell serviria més per guardar bous que no pas per manar exèrcits»; y en los Pirineus Orientals 800 voluntaris del Gard manifestaven «que no volien servir contra els espanyols» y Deflers los desarmà (3).

Explica que, en l'acció de Masdeu (19 maig 1793), l'exèrcit francès, de 16.000 homes, que sols havia tingut 20 morts y 64 ferits, fugí de por a Perpinyà: los espanyols eren solament 12.000 homes, afatigats del camí, y se'n portaren los canons abandonats del enemich. Les autoritats departamentals fugiren de Perpinyà a Narbona, y a la inactivitat d'aquelles tropes se degué la ocupació immediata per Ricardos d'Argelers, Elna, Cornellà de Conflent, Fort dels Banys y Thuir, capitulant Bellaguarda (26 juny 1793).

Un altre exemple de lo que passava al Rosselló, en maig de 1793, lo dóna N'Armagnac, explicant que a Caudies (Fenolledes) una revolta popular apresonà alguns revolucionaris (5 maig), que vuyt dies després hi era'l general Deflers, treyantlos les campanes de l'esglesia per a ferne canons, y que'l 23 de maig rebien una eloqüent proclama del general francès, condemnant a mort a tot superior militar que's mostrés descoratjat. Encara al agost trevallaven, los republicans, per a «fortifier l'esprit public, le diriger surtout vers cet amour de la liberté que nous ne pouvons conserver qu'en chassant le brigand espagnol» (4).

(1) G. Desdevises du Desert, *Les Campanyes de Rosselló y Catalunya*, publicat en *Empori*, vol. I, 1907, pl. 74.

(2) Fervel, *Campagnes de la Révolution Française dans des Pyrénées Orientales*, 1861, vol. I, pl. 253.

(3) G. Desdevises du Desert, *Les Campanyes de Rosselló*, etc., pl. 75.

(4) J. Armagnac François Roussel membre du Directoire du Département et le pays de Fenouillèdes pendant l'invasion espagnole de 1793. Publicat en *Revue d'Hist. et d'Archéol. du Roussillon*, 1901, pàgines 194 y 224.

Y Mosset s'entregava ab 800 homes que'l defeníen, lo 19 d'agost, al nostre exèrcit.

Coneix En Ricardos tot lo valor que té'l sentiment regional en abdues fronteres pirenàyques, y l'explota, y al pendre Thuir, redacta en català y francès la primera de les sues proclames.

Explica En Desdevises molt concisament les campanyes del Rosselló, publicant al ensemps algun document inèdit d'importancia, com la mesurada y eloqüentíssima resposta que donà Ricardos a Deflers, quan li tirava en cara la barbarie y despotisme de la sua nació, y li retreya ab dignitat que no estaven, ells, en condicions de donar cap consell als espanyols. La rahó li sobrava de respondre així. Llegint proclames y correspondencia dels revolucionaris, veurèm com nos tractaven sempre de *hordes castillanes, tyrans espagnols, brigands, satellites du despote castillan*, etc. (1).

Lo general Dagobert, que havia ocupat breument Puigcerdà (28 agost a 4 setembre 1793), vol atacar ab 25.000 homes a Joan de Courtan, qui guardava'l Vernet ab 5.000 soldats (17 setembre), y fracassa. Com també fou rebutjat al voler rompre les línies espanyoles a Truilles, perdenhi més de 3.000 homes, reculant fins a les montanyes y llençant al riu part de la sua artillería.

La deficiencia orgànica del exèrcit espanyol, que no li permeté a Ricardos conservar lo territori guanyat, tenintlo d'abandonar sens ésser vençut, fou causa de que'l govern de Madrid, que tant temía la reorganización dels nostres sometents, hagués de permetre que tornessin a revivre, puix no trobà manera de defensar tota la frontera dels Pirineus catalans. Fàcilment ocupada la sempre desamparada Vall d'Aràn per l'exèrcit francès, se corregué aquest cap a la Vall d'Aneu, fent d'Escaló quartel general (setembre 1793). Són los sometents del Pallars los primers qu'entren en campanya, expulsant als invasors d'Escaló; y'ls d'Olot recobren Camprodon a les poques hores d'entrarhi'ls francesos (10 octubre 1793). En avant los sometents se mouen per tots cantons ab eficacia immensa. Y com si fos poch, *miquelets* catalans passen a Guipúzcoa, trobantshi organitzats en maig de 1793 a Sant Sebastian, combatent al exèrcit francès. A Irún 2.000 catalans hi entren de nou lo 15 de juliol de 1793, per a custodiar aquella amenaçada frontera.

Dintre eixa lluyta de principis religiosos y socials, l'esperit de la terra catalana hi palpita constantment, apareixenthi viva l'aspiració reivindicadora dels territoris que ha perdut en lo segle anterior. Per si no ho acreditessin prou sos actes, així consta en alguns escrits. Fou publicat en la primera plana del *Diario de Barcelona* del 6 de juliol de 1793, un sonet dedicat a la presa de Bellaguarda, que termenava:

(1) J. Armagnac *François Roussel, membre du Directoire du Département*, etc.

Vallespir, Rosselló, la França entera
Del valor Español lo excés admira.
Ja espera resistir, ja desespera,

Ja brama contra'l Cel; pero delira:
Que lo Cel es qui vol que torni a España
Lo Rosselló, Navarra y la Cerdaña.

La característica de la invasió del Rosselló, en 1793, fou una absoluta desorientació directriu per part del govern espanyol, la mala qualitat dels oficials del exèrcit, y una falta d'elements de combat que, malogrant les ventatges de la campanya, tregué tota esperança als rossellonesos que's posaven obertament al costat de la nostra gent.

En general tots los autors forasters fan justícia a Ricardos, conceptuantlo lo millor home de guerra espanyol. Lo francès Jomini no dubta en dir que, ab un migrat exèrcit y adoptant una tàctica hont se barrejaven la ofensiva y la defensiva activa, se presenta com lo veritable geni de la guerra (1).

Però Ricardos mor a Madrid (13 març 1794). No hi havia ningú en condicions de corregir los defectes del nostre exèrcit, abans d'empendre la segona campanya del Rosselló. La dirigí En Lluís de Carvajal, Comte de la Unión, que havia pres part en les operacions del any anterior, y tributà al esperit tradicional de Catalunya l'homenatge de que'l creya acreeador, restablint los sometents ab tota la integritat dels passats segles. També a això li obligà la falta de tropes espanyoles de què podia disposar, contrastant ab les que França acoplà a la frontera del Principat, a les ordres del general Dugommier, un dels seus prestigis.

Lo Comte de la Unión decidí abandonar lo camp del Voló, essent derrotat en eixa retirada, perdent 200 canons y 2.000 presoners (29 abril 1794).

L'exèrcit francès ocupà'l Voló (1 maig 1794), Colliure (26 maig), y Bellaguarda (18 setembre). En la Cerdanya'ls sometents deturaren l'avenç del general Doppet, y altre tant esdevingué al Pallars. Contrastà l'esforç dels paisans ab la passivitat del govern, al que no's veu pas concentrar elements de guerra en nostra frontera. Sobrevingué un fort decahiment en tot lo Principat, per la temença d'una invasió immediata del enemich, y aplanat de veure quan inútils esdeveníen los generals sacrificis que arreu se feyen.

L'agitació fou gran per tota nostra terra, ocasionant la vergonyosa jornada barcelonina del quartel de Sant Agustí, en la qual moriren més de cent francesos de la Legió reformada del Rosselló, a mans del poble desenfrenat (29 juny 1794). Motivà eixa forta torbació l'haver pintat, en les parets, pintures subversives y fer la parodia de guillotinar una efigie de Carles IV.

Però tenim de saltar fets, puix nos allunyem massa de nostra finalitat. La campanya del 1794 presenta la rendició incomprendible del castell de Figueres (27 novembre). No pot apuntarse cap victòria l'exèrcit espanyol. D'aquí nasqué un moviment d'opinió, suposant que nostres tropes feyen la causa del enemich y

(1) Jomini, *Histoire des Guerres de la Révolution*, 1842, vol. I, pl. 451.

que no hi havia altra solució que la defensa dels paisans. Una onada de gent fugitiva del Empordà invadía, a les darreries del any, les comarques immediates, comptant horrors dels soldats republicans. Reflexava la corrent general En Joseph Torrens, en son *Dietari*, consignant eixes breus paraules:

«Tot lo temps següent no succey mes que desgracias de part dels francesos; entran ab diferens ciutats, vilas y llocs del nostre principat, fent las mes altas atrocitats que orrorisa en pronunciarlas: ultrajats tots los temples y matges y fins lo Santissim sagramen trepitjat, saquejadas las casas y moltas de cremadas y demes atrocitats callo: no contens de haver sacrificat las personas reals, sacrifican tots los dias sacerdots, monjas y altras milanars de personas per ells suspi-tosas: nom basta lo cor allargarme mes, en tant funest asunto de orror.»

Catalunya s'aplegà en assemblea a Barcelona, acordant un plan de defensa del Principat (25 janer 1795), armantse tothom dels 16 als 50 anys y suprimint los sometents. Són per molts comptes interessants les *Novas coblas a la Nació catalana per obligarlos a pendrer las armas*, la *Nova y curiosa cansó dels Miquelets de Catalunya*, com també la *Cansó dels Miquelets*.

Al any 1795 se rendí Roses després d'un llarch assetge (24 novembre 1794 a 2 febrer 1795). Los *miquelets* continüen llurs victories: entre'ls comandants del paisanatge hi sonen noms inductius, com són los del canonge Cuffí, del prevere Joan Salgueda, del pàrroco de Castellfullit Joseph Oliver, etc.

L'empenta donada a la guerra pels paisans féu recular al invasor de tal manera que, després de la capitulació de Bellver (25 juliol 1795), quedava lliure d'enemichs tot lo Principat.

Opinen Ossorio y altres historiadors que'l general Urrutia, que portà la campanya en aquella primavera y estiu, a no haverse signat la pau de Basilea en 22 de juliol de 1795, ratificada en 1 d'agost següent, hauria conseguit los llo-rers de Ricardos. Segons les *Mémoires* del general Doppet, los espanyols reco-braren la Cerdanya, prenent tots los magatzems y canons, apresonant quasi totes les tropes franceses, l'Estat major y tres o quatre Oficials generals.

No's deü aquí passar per alt lo resultat que alcançà Antoni Costa, cerdà de la part francesa. Ell sol aplegà sis companyies de catalans de França, constituhint lo batalló de voluntaris de *Sant Llorenç de Sardans*, equipat a ses despeses y après transformat en la *Legió de la Reyna María Lluïsa*.

Antoni Costa, prototip dels catalans que no abandonaren més la causa espanyola, té sa tomba a Fredericia (Dinamarca), hont son nom es popular, contrastant ab l'oblit en què aquí és tingut. Home heròich, per a poder salvar, en 1808, dos esquadrons de cavallería que comanava, sacrificà generós la sua vida (1). Faltaríem a un dever patriòtich si ara no tributessim un petit recort a la me-

(1) Havèm explicat l'episodi de la sua mort generosa en nostra *Descripció política-històrica-social de la Geografia General de Catalunya*, pl. 1081.

moria d'En Costa. No'ns falten hèroes llegítims en la historia de Catalunya per a ocupar lo lloch dels llegendaris.

Infructífera del tot resultà al cap d'avall la *Guerra Gran*. Pot servir, ara y sempre, d'exemple per a fer callar als que constantment parlen del egoïsme català, oblidant los grans sacrificis ab los quals salvarem d'una invasió a Espanya. «En vuelto en esa ignorancia (diu Ossorio) ha quedado el reconocimiento que todos debiéramos guardar a quienes, colaborando en un esfuerzo común, tuvieron primacía en el sacrificio para defender un ideal nacional e impedir la invasión extranjera. No es menos sensible que aquellos mismos que, cual Godoy, reconocen y proclaman los altos merecimientos de Cataluña al hacer la alabanza genérica de los sucesos, ponderan la constancia castellana, la bravura castellana, la fidelidad castellana, haciendo de buena fe, y por inocente abuso del tópico, sinónimos lo castellano y lo español, con lo que se borran y aniquilan personalidades históricas que contribuyen a integrar la totalidad de nuestro solar, con gloria y con honor.»

Així escriu un aragonès, al que may se podrà oblidar quan tinga de tractar-se d'aquesta important època de la historia de Catalunya, puix ha sabut senyalar de mà mestra'l desinterès ab què defensarem los fonaments del ordre religiós y social y la salvació de la patria. Y en lo que pertany al punt de vista especial de nostres articles, val la pena de consignar lo que diu, puix tampoch ho han tingut en compte nostres governants passats y presents:

«¡Reconquistar el Rosellón y la Cerdeña! ¡Cambiar a precio de sangre el mapa político de los Pirineos! ¡Ser de nuevo lo que ya fué! ¡Unir las disgregadas ramas de un mismo tronco! ¡Poetizar en una sola lengua un porvenir político común! No es locura, ciertamente, pensar que, explotados y encauzados todos estos anhelos desde las alturas del trono en 1793, aprovechándose de un momento en que toda Cataluña le miraba con amor, hubieran producido una explosión tan grande como la de aquel año y la de 1795 juntas. Con todo eso en las manos de Ricardos y aprovechando aquellos momentos de confusión europea ¡quién sabe lo que habríamos alcanzado, las consecuencias de la campaña general contra Francia y el estado de ésta y de España en el curso del siglo XIX!»

Això es lo que nosaltres dièm y sentim; però indubtablement acreix de valor quan ve manifestat per un polítich de la importancia de N'Ossorio y Gallardo.

Y tornèm, per acabar, al tractat de Basilea. Precisa reconèixer que, fill de les circumstancies generals de França y d'Europa, resultà honrós per a Espanya, la que, al moment de signarlo, veyà ocupat per les tropes franceses bastant territori de Navarra y Provincies Vascongades. Tot devía restituhirse, obtenint emperò França la porció espanyola de la illa de Santo Domingo.

La qüestió de la Cerdanya venia indicada en la condició sèptima, en què deya devien nombrarse comissaris per abdues parts per a formular un tractat de límits.

«Tomarán éstos (los comissaris) en cuanto sea posible, por base de él, respecto a los terrenos contenciosos antes de la guerra actual, la cima de las montañas que forman las vertientes de las aguas de España y Francia.»

Pretenia fer cessar la injusticia que pesava d'una manera manifesta, com havèm dit en l'article III, sobre les delimitacions dels Pirineus. S'anava a que fossin les vertents de les aygües la veritable línia divisoria, dominant un sentit pràctic basat en simplificar la línia fiscal y evitar fraus en los drets de la frontera de Cerdanya. Aquesta podia quedar vigilada ab dues guardes, una en Puymoren y altra en la Perxa.

Considerant les dificultats pràctiques a què donava lloch la línia divisoria d'Espanya y França, fou convingut en que's seguissin les vessants de les aygües, de manera que al Pla de la Perxa, les que donaven al Tet quedarien per a França, y les del Segre per a Espanya. Es notable consignar que en 1795 la mateixa França reconegué tota l'absurditat dels tractats de 1650, y arribà a signar que no devia subsistir la injusticia comesa en la Cerdanya.

Los nous fets polítichs y les guerres napoleòniques, malhauradament, no donaren lloch a complirse rès de lo estipulat a Basilea.

En 1805 la Cerdanya de França y'l Pla de la Perxa deixaren d'ésser del Bisbat d'Urgell. Alguns anys després, per a consolidar més la sua dominació en dit Comtat, se tractà en les Cambres franceses pel diputat Sans (octubre 1832), de demanar al govern espanyol la cessió de Llivia.

Seguidament se notà una reacció patriòtica. Durant los darrers anys del govern del rey Lluís Felip (1830 - 1848) se remogué l'execució del tractat de Basilea del 1795, confiantse en que seria posat en planta. Intervingué Fra Junoy en aquestes negociacions, y ell opinava que, si bé'l lloch de la Perxa era dels que's podien discutir, no's logriria sa restitució per causa de la plaça de Mont-Lluís. Per tant, se procurés delimitar la frontera tirant una línia recta des del Coll de Rigat fins a la Borda de Girvés, encara que's perdessin los dos pobles de Bolquera y Eyna; que si'l naixement y ribera del Segre d'Eyna restava per França, lo del Tet quedaria d'Espanya, y així, retirada la línia de Mont-Lluís, cessaria tota discussió sobre dita plaça forta.

La Cerdanya continúa del modo que disposà'l tractat de Llivia del 1660, no com se rectificà en lo de Basilea de 1795, ni com s'anava a arreglar en les negociacions que's preparaven en l'any 1832, a poca diferencia. Y fins ara, may més s'ha tractat d'essernos restituhit cap troç de terra catalana dels que tan injustament ha anat perdent lo Principat, quedant en lo major oblit les reivindicacions nacionals de la separada Catalunya. Per çò es bo que recapitulèm fets de tant en quant, per a demostrar a tots que no'ns falta ni memoria, ni voluntat.

FRANCESCH CARRERAS y CANDI

BIBLIOTECA

ENTRADA DE LLIBRES DURANT EL TRIMESTRE ABRIL-JUNY DE 1920

ADQUISICIONS

- Aguafortistas.* — *Monografias de Arte.* Prólogo de Manuel Abril. — Madrid, Biblioteca Estrella. Tipografía Artística. 1 álbum.
- ALCOVER (MN. ANTONI M.^a). — *Don Jusep M.ª Quadrado, sa vida i ses obres.* Ab motiu del primer centenari de son neixement. (14 juny 1819—6 juliol 1896.) — Ciutat de Mallorca, Estampa de N'Amengual i Muntaner. 1919. 1 vol.
- Anals de l'Institut d'Orientació Professional.* Any 1.er, n.º 1. — Barcelona, Editorial Catalana, S. A. 1920. 1 vol.
- ARAGAY (JOSEP). — *El nacionalisme de l'art.* Publicacions de La Revista. — Barcelona, Impremta de la Casa de Caritat. 1920. 1 vol.
- BAROJA (PÍO). — *Memorias de un hombre de acción. Los contrastes de la vida.* — Madrid, Establecimiento Tipográfico de Rafael Caro Raggio. 1920. 1 vol.
- BAUDELAIRE (CHARLES). — *Les Flors del Mal.* Traducció de Joan Capdevila Rovira. Prefaci de J. Farran i Mayoral. Publicacions de La Revista. — Barcelona, Tallers Gràfics de la Casa de Caritat. 1920. 1 vol.
- BENAVENT (PERE). — *Epigrames.* — Barcelona, Publicacions de La Revista. Impremta de la Casa de Caritat. 1920. 1 vol.
- BENAVENTE (JACINTO). — *Teatro.* Tomo XXVII. *La Vestal de Occidente. Una señora. Una pobre mujer.* Madrid, Librería de los Sucesores de Hernando. 1920. 1 vol.
- BENEDITO (MANUEL). — *Monografias de Arte.* Prólogo de José Francés. — Madrid, Biblioteca Estrella. Tipografía Artística. 1 álbum.
- BERTRÁN (MARCOS J.). — *Operaciones de Bolsa.* Datos históricos, actual funcionamiento y legislaciones vigentes de los centros de contratación. — Barcelona, J. Gallach, Editor. Impremta de Domingo Clarasó. 1. vol.
- BERTRANA (PRUDENCI). — *Els Herois.* — Barcelona, Editorial Catalana, S. A. 1920. 1 vol.
- Bibliographie Hispanique (1916-1917).* — New York, G. P. Putnam's Sons. 2 vols.
- BUIGAS (JOAQUIM). — *Proses selvàtiques.* — Barcelona, Editorial Buigas. A. Artís, Impressor. 1919. 1 vol.
- CAPDEVILLE (EDMUNDO). — *La Bolsa al alcance de todos.* Mecanismo de las operaciones

- en las Bolsas de Madrid-París-Bruselas. Obra seguida de un vocabulario de los principales términos bursátiles. — Madrid, Librería Nacional y Extranjera. Imprenta de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos, 1915. 1 vol.
- CARNER (JOSEP). — *L'Oreig entre les Canyes*. Rims de... — Barcelona, Impremta de Nicolau Poncell. 1920. 1 vol.
- CATALÁ (VÍCTOR). — *La Mare-Balena*. — Barcelona, Editorial Catalana, S. A. 1920. 1 vol.
- CEJADOR Y FRAUCA (JULIO). — *Historia de la lengua y literatura castellana*, comprendidos los autores hispano-americanos. Época regional y modernista: 1888-1907. Última parte. Tomo XII. — Madrid, Tipografía de la Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos. 1920. 1 vol.
- CLARÀ (JOSÉ). — *Monografías de Arte*. Prólogo de José Francés. — Madrid, Biblioteca Estrella, Tipografía Artística. 1 álbum.
- DENJEAN (FRANÇOIS). — *Le Commerce Russe et la Révolution*. — Paris, Payot et Cie. 1920. 1 vol.
- DESTRÉE (JOSEPH). — *Hugo van der Goes*. — Bruxelles et Paris, Librairie d'Art et d'Histoire. G. Van Oest et Cie, Éditeurs. 1914. 1 vol.
- DORVAULT. — (*Botica*.) *La Oficina de Farmacia o Repertorio Universal de Farmacia Práctica*, para uso de todos los profesores de ciencias médicas en España y en América, según el plan de la última edición de... — Madrid, Casa Editorial Bailly-Baillière. 1915. 1 vol.
- *La Oficina de Farmacia Española*, según... Anuario Farmacéutico-Médico, redactado en presencia de los periódicos, formularios y obras más modernas publicadas en España y el Extranjero, por el Sr. D. Joaquín Mas y Gindal. 39 suplementos desde 1880 a 1919 (en publicación). — Madrid, Casa Editorial Bailly-Baillière. 39 fascicles.
- DUFAYEL (HENRI). — *Banque, à l'usage du personnel des établissements financiers et des banques particulières*. — Paris, Dunod Éditeur, Successeur de H. Dunod et E. Pinat. 1920. 1 vol.
- ESPAÑA (JOSÉ M.^a). — *Las corrientes autonomistas en el mundo y el pleito de Cataluña*. Conferencia. — Lérida, Artes Gráficas Sol y Benet. 1919. 1 follet.
- FARRAN I MAYORAL (J.). — *Lletres a una amiga estrangera*. Comentaris a la vida espiritual catalana. Publicacions de La Revista. — Barcelona, Tallers Gràfics de la Casa de Caritat. 1920. 1 vol.
- FOLCH I TORRES (JOAQUIM). — *El pintor Martí i Alsina*. Els precedents artístics, l'home i l'artista, l'obra. Publicació de la Junta Municipal d'Exposicions. — Barcelona, Editorial Catalana, S. A. 1920. 1 vol.
- Foment de les Arts Decoratives*. — Barcelona, Impremta Elzeviriana, Borràs, Mestres i C.^a 1919. 1 vol.
- GALÉOT (A. L.). — *Les systèmes sociaux et l'organisation des nations modernes*. — Paris, Nouvelle Librairie Nationale. 1920. 1 vol.
- GONZÁLEZ-BLANCO (EDMUNDO). — *Historia del Periodismo*, desde sus comienzos hasta nuestra época. — Madrid, Biblioteca Nueva S. L. de Artes Gráficas. 1919. 1 vol.
- Guía Oficial de España*. 1920. Madrid, Sucesores de Rivadeneyra. 1920. 1 vol.
- HOGARTH (D. G.). — *L'Antic Orient*. Traducció de l'anglès per Jordi March. Enciclopedia Catalana, vol. XIX. — Barcelona, Editorial Catalana, S. A. 1 vol.

- HUICI (A.) — *Colección Diplomática de Jaime 1.º el Conquistador*. Tomo 2.º — Valencia, Imprenta La Voz Valenciana. 1919. 1 vol.
- LÓPEZ MEZQUITA (JOSÉ). — *Monografías de Arte*. Prólogo de José Francés. — Madrid, Biblioteca Estrella, Tipografía Artística, 1 álbum.
- LLEONART (JOSEP). — *Tres poemes*. — Barcelona, Altés, Impressor. 1919. 1 follet.
- MAETERLINCK (MAURIZIO). — *Pelleas e Melisanda*. Drame lirico in 5 atti e 12 quadri, musica di Claudio Debussy, versione ritmica di Carlo Zangarini. — Paris, A. Durand et Fils, Éditeurs. 1908. 1 vol.
- MAGRIÑÀ (CARLES). — *Esteles de llum*. Poesies. — Barcelona, Altés, Impressor. 1920. 1 vol.
- MARDEN (S. O.) — *Defiende tus energías*. Libro en que se demuestran las íntimas relaciones entre el cuerpo, la mente y el espíritu. Obra escrita en inglés por... Traducida al español por Federico Climent Terrer. — Barcelona, Librería Parera. Talleres Tipográficos de los Sobrinos de López Robert y C.ª 1920. 1 vol.
- MAROUZEAU (J.) — *Conseils pratiques pour la traduction du latin*. — Paris, Librairie C. Klincksieck. 1914. 1 follet.
- MAXE (JEAN). — *De Zimmerwald au Bolchevisme, ou Le triomphe du marxisme pangermaniste*. Essai sur les menées internationalistes pendant la guerre. (1914-1920.) — Paris, Éditions Bossard. 1920. 1 vol.
- MILLARES CARLO (AGUSTÍN). — *Documentos pontificios en papiro, de archivos catalanes*. Estudio paleográfico y diplomático. — Madrid, Imprenta de Fortanet. 1918. 1 vol.
- MOHR (DR. L.) Y STAEHELIN (DR. R.) — *Tratado de Medicina Interna*, publicado bajo la dirección de los Profesores... en colaboración con otros Doctores. Tomo VIII. — Madrid, Editorial Saturnino Calleja, S. A. 1920. 1 vol.
- MOLINÉ Y BRASÉS (E.) — *Flor d'Enamorats*. Cançoner català del segle XVI, tret del bilingüe donat a la estampa l'any 1573 per Joan de Linares, novament publicat per... Barcelona, Ilustració Catalana, Impremta La Renaixensa. 1 vol.
- MONSERDÀ DE MACIÀ (DOLORS). — *Buscant una ànima*. Novel·la de costums barcelonins. Obra pòstuma de... — Barcelona, Editorial Políglota. Impremta de J. Labraña, S. en C. 1920. 1 vol.
- MUSSET (ALFRED de). — *Margot*. Traducció de J. d'Albafior. — Barcelona, Editorial Catalana. S. A. 1 vol.
- PLA (JOSEP). — *Enric Casanovas*. Amb un colofó per Josep M.ª Junoy. Publicacions d'art de La Revista. Vol. 2.ª — Barcelona, J. Horta, Impressor. 1920. 1 vol.
- Post Office London Directory (The) for 1920*. Comprising, amongst other information. — London, Kelly's Directories L. T. D. 3. vols.
- ROIG RAVENTÓS (J.) — *L'encís de la mar*. Poema. Barcelona, Editorial Catalana, S. A. 1 follet.
- ROVIRA VIRGILI (A.) — *Historia de Russia*, des dels temps primitius fins als temps actuals. Enciclopedia Catalana, vol. XVIII. — Barcelona, Editorial Catalana, S. A. 1919. 1 vol.
- SALVAT-PAPASSEIT (J.) — *Poemes en ondes hertziannes*. — Barcelona, Impremta de Ramon Capera. 1919. 1 follet.

- SCHAFFER (EDWARD A.) — *Les glandes à sécrétion interne*. Physiologie et physio-pathologie des glandes endocrines. Ouvrage traduit de l'anglais par les docteurs Guy Laroche et G. Richard. — Paris, Librairie Octave Doin. 1920. 1 vol.
- SERRANO (LUCIANO). — *La Liga de Lepanto entre España, Venecia y la Santa Sede (1570-1573)*. Ensayo histórico a base de documentos diplomáticos. Tomo 2.º — Madrid, Tipografía de la Revista de Archivos. 1920. 1 vol.
- SOLER MARYE (ALEXANDRE). — *Llibre d'hores perdudes*. Edició pòstuma a despeses dels amics. — Barcelona, Oliva de Vilanova, Impressor. 1919. 1. vol.
- SOTOMAYOR (FERNANDO DE). — *Monografias de Arte*. — Prólogo de Manuel Abril. — Madrid, Biblioteca Estrella. Tipografía Artística. 1 álbum.
- TORRAS (CÉSAR AUGUST). — *Pireneu Català*. Guia itinerari. Vallespir-Conflent, Canigó-Alberes. — Barcelona, Companyia Espanyola d'Arts Gràfiques, S. A. 1919. 1 vol.
- VIA (LLUÍS). — *A mitja veu*. (Poesies.) — Barcelona, Ilustració Catalana. Estampa La Renaixensa. 1 vol.
- Vida Monàstica segons Sant Benet (La)*. — Imprès a Montserrat. 1920. 1 vol.
- VIDAL (PLÀCID). — *Els singulars anecdòtics*. — Barcelona, J. Horta, Impressor. 1920. 1 vol.
- VILADRICH (MIGUEL). — *Monografias de Arte*. Prólogo de Ramón Pérez de Ayala. — Madrid, Biblioteca Estrella. Tipografía Artística. 1 álbum.
- ZULOAGA (IGNACIO). — *Monografias de Arte*. Prólogo de Gregorio Martínez Sierra, John S. Sargent, Cristian Brinton y Miguel de Unamuno. — Madrid, Biblioteca Estrella. Tipografía Artística. 1 álbum.

DONATIUS

- Ajuntament Constitucional de Barcelona*. — *Comissió de Colonies Escolars i Escoles de Bosc*, Núms. 7 i 8. *Les Colonies Escolars dels anys 1915, 16 i 17*. — Barcelona, Impremta de la Casa de Caritat. 2 follets.
- *Publicacions històriques. Recull de documents i estudis*. Vol. I, fasc. I. Maig, 1920. — Barcelona, Impremta de la Casa de Caritat. 1 fascicle.
- Anales de Instrucción primaria*. Año XVI - XVII. Tomo XVI. Julio, Agosto y Septiembre 1919. — Montevideo, Imprenta El Siglo Ilustrado, de Gregorio V. Mariño. 1920. 1 vol.
- Anuario de la Sociedad Económica Barcelonesa de Amigos del País*. 1919. Barcelona, Sobrinos de López Robert y C.^a, Impresores. 1 vol.
- Anuario Estadístico de la República Oriental del Uruguay*. Año 1917. — Montevideo, Tipografía Moderna de Manuel Diego Arduino. 1919. 1 vol.
- Associació de Fabricants de Teixits de llana*. — *Memoria de la...* — Sabadell, Impremta de Joan Sallent y C.^a. 1919. 1 follet.
- Ateneu Democràtic - Regionalista*. *Agrupació d'Escoles*. — *Memoria anyal*, llegida i aprovada en l'Assemblea general del dia 29 de Febrer de 1920. — Barcelona, Impremta Ibèrica. 1920. 1 follet.

- Biographies du XIX siècle.* — Paul 1.er, Empereur de Russie. — R. P. Milleriot. — Dronyn de Lhuys. — Le Marquis de Jouffroy. — Sainte - Beuve. — M^{ral}. Courbet. — William Pitt. — Paris, Librairie Bloud et Barral. 1 vol.
- BRUSCHETTI (ATTILIO). — *Ciencia práctica de la vida.* Tres cartas abiertas a un futuro explorador. Prólogo de F. Climent Terrer. — Barcelona, Librería Parera. Tipografía Anglada. 1920. 1 vol.
- CAMP (FEDERICO). — *Contribución al estudio de la Administración de Barcelona por los franceses. (1808 - 1814).* Narración crítica, basada en documentos inéditos del Archivo del Ayuntamiento. 1.ª parte. — Sarrià (Barcelona), Escuela Salesiana de Arte Tipográfico. 1920. 1 vol.
- CARNER Y ROMEU (JAIME). — *Sucesión intestada de los impúberes en Cataluña, según la doctrina del Tribunal Supremo.* — Barcelona, Imprenta de Hijos de Domingo Casanovas. 1920. 1 follet.
- Compagnie d'Assurances Générales contre l'Incendie.* — *Cien años de seguro y de prudencia financiera (1819-1919).* — Madrid, Establecimiento Tipográfico de Torrent y C.^a 1920. 1 vol.
- Congreso Patronal (II).* — *Memoria (20-26 octubre de 1919).* — Barcelona, Imprenta Elzeviriana de Borràs, Mestres y C.^a 1 vol.
- DECOUD (DIÓGENES). — *Atlántida.* Estudio de la historia americana. — Buenos Aires, Imprenta y Casa Editora de Emilio Spinelli. 1901. 1 vol.
- ESTÉVANEZ CALDERÓN (S.) — *El Solitario.* Novelas y cuentos. — Madrid-Barcelona, Tipografía Renovación. 1919. 1 vol.
- FROBENIUS (HERMAN). — *Die Hohenzollern Geschichte Brandenburg - Preussens und des Deutschen Reiches unter den Hohenzollern.* — Berlin, Verlag von Herlet. 1 vol.
- GARZON (EUGENIO). — *L'Amérique Latine. République Argentine.* Introduction de M. Enrique R. Larreta. — Paris, Bernard Grasset. 1913. 1 vol.
- GIRAL D'ARQUER (EUGENI) I CARBÓ POMPIDÓ (ALBERT). — *Les cases a bon preu. Les institucions socials i els problemes obrers.* — Barcelona, Societat Econòmica Barcelonessa d'Amics del País. Altés, Impressor. 1920. 1 follet.
- GIRONA (PERE J.) — *La Biblioteca del Institut Agrícola Català de Sant Isidro. Catàleg.* — Barcelona. Imprenta de la Casa de Caritat. 1 vol.
- Instituto de Reformas Sociales.* — *Memoria general de la Inspección del Trabajo,* correspondiente al año 1917. — Madrid, Sobrinos de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos. 1919. 1 vol.
- *Legislación del Trabajo.* — Apéndice XIV. 1918. Legislación. Proyectos de reforma. — Madrid, Sobrinos de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos. — 1919. 1 vol.
- *El problema obrero en la Gran Bretaña.* La conferencia industrial y los informes del Comité Withley. — Madrid, Sobrinos de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos. 1919. 1 vol.
- *Información sobre emigración española a los países de Europa durante la guerra.* — Madrid, Sobrinos de la Sucesora de M. Minuesa de los Ríos. 1919. 1 vol.
- Isleña Marítima.* — *Libro de Información.* 1920. — Barcelona, Talleres Tipográficos Dalmau, Yuste y Bis, S. en C. 1 vol.
- KIRCHNER (FIDENCIO). — *La influencia de la guerra en las industrias catalanas.* Discurso

- inaugural de apertura de curso de 1918 a 1919 de la Sociedad de Geografía Comercial. Precedido de la Memoria reglamentaria del señor Vocal - Secretario. — Barcelona, Joaquín Horta, Impresor. 1919. 1 follet.
- KOROLENKO (VLADIMIRO). — *El Día del Juicio*. Novela. La traducción del ruso ha sido hecha por D. N. Tasín. — Madrid-Barcelona, Tipografía Renovación. 1919. 1 vol.
- LEIBNITZ (G. W.) — *Opúsculos Filosóficos*. La traducción ha sido hecha por M. G. Morente. — Madrid-Barcelona, Tipografía Renovación. 1919. 1 vol.
- LEITCH (JUAN). — *De hombre a hombre. (Man to man)*. Historia de la democracia industrial. Versión española, aumentada con una biografía del autor y unas notas del traductor, el ingeniero industrial A. Ramoneda Holder, con la cooperación de don José Sindreu y Oliva. — Barcelona, Sociedad General de Publicaciones. Imprenta de Domingo Clarasó. 1920. 1 vol.
- MALUQUER Y SALVADOR (JOSÉ). — *Retiros obreros*. El país actuando como fuerza organizadora. — Barcelona, Editorial Perelló, S. A. 1 follet.
- MANTIA (GIUSEPPE LA). — *Codice Diplomatico dei Re aragonesi di Sicilia Pietro I, Giacomo, Federico II, Pietro II e Ludovico*. Dalla rivoluzione siciliana de 1282 sino al 1355. Con note storiche e diplomatiche. Vol. I. — Palermo, Scuola Tip. Boccone del Povero. 1917. 1 vol.
- MARTÍNEZ Y MARTÍNEZ (F.) — *Algo de Bibliografía valenciano - vicentista*. — Valencia, Establecimiento Tipográfico de F. Vives y Moro. 1920. 1 vol.
- MARTORELL (JERÓNIMO). — *El patrimonio artístico nacional*. Conferencia. — Madrid, Sociedad Española de Artes Gráficas. 1 follet.
- Ministerio de la Gobernación*. — *Nuevos apuntes para el estudio y la organización en España de las Instituciones de Beneficencia y de Previsión*. Trabajos de la Dirección general de Administración. — Madrid, Sucesores de Rivadeneyra. 1912 - 1915 - 1918. 1. vol.
- ORBOK (LORAND). — *El Germà del Mestre*. Farsa en tres actes, adaptada al català per Carles Capdevila. — Barcelona, L'Escena Catalana. 1 follet.
- PLANA (ALEXANDRE). — *Joaquim Sunyer*. Amb un colofó per Josep M. Junoy. Publicacions d'art de La Revista. Vol. I. Barcelona, J. Horta, Impresor. 1920. 1 follet.
- PLUTARCO. — *Vidas paralelas*. — Tomo 1.º *Teseo, Rómulo, Licurgo, Numa, Solón*. Traducción de D. Antonio Ranz Romanillos, revisada y corregida. — Madrid-Barcelona, Tipografía Renovación. 1919. 1 vol.
- POCH NOGUER (JOSÉ). — *La pequeña industria al alcance de todos*. Tomo 2.º — Madrid. Casa Editorial Bailly - Baillièrre. 1 vol.
- PRÉVOST (ABATE). — *Historia de Manon Lescaut y el caballero Des Grieux*. — Novela. La traducción del francés ha sido hecha por Enrique de Mesa. — Madrid-Barcelona, Tipografía Renovación. 1919. 1 vol.
- Quien no vió a Sevilla...* Obra publicada por el Ayuntamiento de la Ciudad de Sevilla, a iniciativa del Concejal Sr. D. José Cassara, con el designio de difundir la fama de nuestras fiestas primaverales y ensalzar las excelencias de Sevilla. — Sevilla, Tipografía Gironés. 1920. 1 vol.
- READE (CHARLES). — *Hard Cash*. A Mater - of - fact. Romance by... — London, Chatto and Windons, Piccadilly. 1887. 1 vol.

- REBAUDI (A.) — *Guerra del Paraguay. La conspiración contra S. E. el Presidente de la República, Mariscal D. Francisco Solano López.* — Buenos Aires, Imprenta Constancia. 1917. 1 vol.
- República Oriental del Uruguay. — Síntesis estadística de la...* Noviembre de 1919. — Montevideo, Imprenta Nacional. 1919. 1 vol.
- RITTER (GUSTAV). — *Walhalla und Olymp.* — Berlin, Verlagsduckerel Merkur. G. m. b. H. 1 vol.
- ROCA (JOSEPH M.^a). — *Ordinacions del Hospital General de la Santa Creu de Barcelona. (Any 1417).* Copiades textualment del manuscrit original y prologades per... — Barcelona, Fidel Giró, Impressor. 1920. 1 vol.
- RUCABADO (R.) — *El Cinematògraf en la cultura i en els costums.* Conferencia. — Barcelona, Editorial Catalana, S. A. 1920. 1 follet.
- RUIZ DE ALARCÓN (JUAN). — *Los pechos privilegiados.* Comedia. La edición ha sido preparada por Alfonso Reyes. — Madrid-Barcelona, Tipografía Renovación. 1919. 1 vol.
- RUÍZ Y PABLO (ANGEL). — *Historia de la Real Junta Particular de Comercio de Barcelona. (1758 a 1847).* Cámara de Comercio y Navegación de Barcelona. Premio Conde de Lavern. — Barcelona, Talleres de Artes Gráficas Henrich y C.^a 1919. 1 vol.
- SALAS (JULIO C.) — *Civilización y Barbarie.* Estudios sociológicos americanos. — Barcelona, Talleres Gráficos Lux. 1919. 1 vol.
- *Los Indios Caribes.* Etnografía americana. Estudio sobre el origen del mito de la antropofagia. — Barcelona, Talleres Gráficos Lux. 1920. 1 vol.
- SÁNCHEZ ALBORNOZ MENDUÑA (Claudio). — *La Curia regia portuguesa.* — Siglos XII y XIII. Madrid, 1920. 1 vol.
- SISTO (GENARO). — *Hygiène Scolaire.* — París, Octave Doin et Fils, Éditeurs, 1914. 1 vol.
- SISTO (G.) y SERRA (E.) — *Aplicación del estudio de la función bilio-intestinal al pronóstico de las afecciones de los lactantes, por los Dres...* — Buenos Aires, La Ciencia Médica, Imprenta de Guido Buffarini. 1 follet.
- Universidad de Barcelona. — Proyecto de Estatuto.* — Redactado en conformidad a lo prevenido por el R. D. de 21 de mayo de 1919, por la ponencia nombrada en el Claustro ordinario celebrado el día 27 de mayo de 1919, y aprobado por el mismo. — Barcelona, Joaquín Horta, Impresor. 1 follet.
- VELHAGEN & KLAFINGS. — *Neuer Volks und Familien Atlas.* — Bielefeld und Leipzig. 1901. 1 vol.
- VILLALÓN (CRISTÓBAL DE.) — *Viaje de Turquía.* Edición y prólogo de Antonio G. Solalinde. Tomo 2.º — Madrid-Barcelona, Tipografía Renovación. 1919. 1 vol.
- Wagner-Kalender. 1908.* Todestages Richard Wagners herausgegeben von Prof. Martin Krause, Berlin. — Berlin-Charlottenburg, Virgil Verlag. 1908. 1 follet.

DONATIU RAHOLA. — DRET Y SOCIOLOGÍA

- ALCALÁ GALIANO (ANTONIO). — *Lecciones de Derecho Político Constitucional*. — Madrid, Imprenta de D. J. Boix. 1843. 1 vol.
- ALMEDA Y ROIG (JOAQUÍN). — *La costumbre como fuente de derecho*. Discurso. — Barcelona, Hijos de Jaime Jepús. 1908. 1 follet.
- ALTAMIRA Y CREVEA (RAFAEL). — *Historia de la Propiedad Comunal*. Con un prólogo de D. Gumersindo de Azcárate. — Madrid, J. López Camacho. 1890. 1 vol.
- ALVARES (ALEXANDRE). — *Le Droit International Américain*. Son fondement; sa nature d'après l'histoire diplomatique des Etats du Nouveau Monde, et leur vie politique et économique. — Paris, A. Pedone. 1910. 1 vol.
- ARMENGOL Y CORNET (PEDRO). — *Memoria redactada y presentada a la Excma. Diputación Provincial de Barcelona por su delegado en los Congresos Penitenciarios de Estocolmo, Roma y San Petersburgo*. — Barcelona, Imprenta de la Casa de la Caridad. 1890. 1 vol.
- BARROS BORGÑO. — *La Defensa de los Tratados de 1895*. — La Paz, Imprenta y Litografía Moderna. 1918. 1 follet.
- BELDA (JOSÉ) Y LABRA (RAFAEL M.^a DE). — *Las Cortes de Cádiz en el Oratorio de San Felipe*. Notas históricas. — Madrid, Imprenta de Fortanet. 1912. 1 vol.
- BENECKE (WILLIAM). — *Tratado de los principios de resarcimiento en los seguros marítimos y obligaciones a la gruesa*. Con notas de W. Phillips. Traducido libremente del inglés y aumentado con notas y un apéndice de materias curiosas, por D. Manuel Torrents. — Barcelona, Imprenta y Librería de los S. S. A. Pons y C.^a 1844. 1 vol.
- BENTHAM (JEREMÍAS). — *Compendio de los Tratados de Legislación Civil y Penal*. Con notas por D. Joaquín Escriche. Segunda edición. — Madrid, Librería de la Viuda de Calleja e Hijos. 1839. 1 vol.
- BOUGLÉ (C.) — *Qu'est-ce que la Sociologie?* Troisième édition. Paris, Félix Alcan. 1914. 1 vol.
- BURGOS Y MAZO (MANUEL). — *Discursos leídos por el Excmo. Sr. D... Ministro de Gracia y Justicia, en las solemnes aperturas de los Tribunales de 1915 y 1917*. — Madrid, Imprenta de «Alrededor del Mundo». 1915. 2 follets.
- BUYLLA (A.) Y ALEGRE (G.) — *La protección del obrero*. Acción social y acción política. — Madrid, Librería General de V. Suárez. 1910. 1 vol.
- CANEL (EVA). — *El divorcio ante la familia y ante la sociedad*. Conferencia. — Buenos Aires, El Correo Español. 1903. 1 follet.
- CASO (JOSÉ INDALECIO). — *Defensa de D. Claudio Fontanellas*. — Madrid, A. Durán 1863. 1 vol.
- Codice di Commercio del Regno d'Italia*. Preceduto dalla relazione a Sua Maestà del Ministro Guardasigilli. — Firenze, Le Monnier. 1882. 1 vol.
- Código Civil para Cataluña*. — *Proyecto de apéndice del...* Barcelona, Tipografía La Académica, de Serra Hermanos y Russell. 1 vol.

- Código de Napoleón.* — Curso de Legislación, formado de los mejores informes y discursos leídos y pronunciados al tiempo de discutirse el... — Barcelona, Imprenta y Litografía de J. Roger. 1839. 2 vols.
- Congreso de los Diputados.* — *Constituciones y Reglamentos.* — Madrid, Hijos de J. A. García. 1906. 1 vol.
- *Reglamentos de las Cámaras extranjeras.* — Madrid, Hijos de J. A. García. 1906-07. 2 vols.
- Congreso Jurídico de Barcelona en el año 1888.* Colección de monografías. — Barcelona, Imprenta de Jaime Jepús. 1888. 1 vol.
- Cuestión Garvey (La).* *Un caso de Derecho.* Recopilación documental de este pleito y examen jurídico del mismo. — Madrid, Publicaciones de El Parlamento. 1916. 1 vol.
- DÍAZ BENJUMEA (NICOLÁS). — *Gibraltar to Spain.* — London, Trübner and C.º 1863. 1 follet.
- Discursos (Colecció dels) en defensa de la Llegislació Civil Catalana en lo Senat y en lo Congrès, ab motiu de la presentació a las Corts del Còdich Civil de 1889.* — Barcelona, Impremta Barcelonesa. 1891. 1 vol.
- Discursos contra la Ley de Jurisdicciones, en el Senado y en el Congreso.* Obra publicada por la «Solidaridad Catalana». — Barcelona, Tipografía El Anuario de la Exportación. 1906. 1 vol.
- DURÁN Y BAS (MANUEL). — *La Codificación y sus problemas.* Conferencias. — Barcelona, Imprenta de Fidel Giró, 1889. 1 vol.
- DURÁN Y VENTOSA (RAYMOND). — *L'Ivresse devant le Droit Penal.* Memoire couronnée par l'Association Générale pour la Réforme Penitentiaire en Espagne. — Barcelone, A. López Robert. 1890. 1 vol.
- ELEUTHEROPULOS (ABROTELES). — *Sociologia.* Traducción de la segunda edición alemana, nuevamente revisada por el autor, y prólogo de Faustino Ballvé. — Madrid, Hijos de Reus. 1912. 1 vol.
- ESCRICHE (JOAQUÍN). — *Elementos de Derecho Patrio.* Segunda edición, aumentada con nuevos títulos y doctrinas, y con las citas de las leyes antiguas y modernas. — Madrid, Viuda de Calleja e Hijos. 1840. 1 vol.
- FERRATER (ESTEBAN DE) Y FERIGLE (PABLO). — *Recopilación extractada, ordenada y metódica de las leyes y reales disposiciones promulgadas en los años desde el de 1833 al de 1841.* Incluyendo los de la anterior época constitucional que han sido revalidadas. — Barcelona, Imprenta de Ramón Martín Indar. 1841. 3 vols.
- FOUILLÉE (ALFRED). — *La Propriété Sociale.* Quatrième édition. — Paris, Félix Alcan, 1909. 1 vol.

(Seguirà)

CRÒNICA

CONFERENCIAS Y LECTURES

Durant el trimestre abril-juny s'han efectuat en nostre ATENEU els actes públics següents:

El 4 d'abril, a les onze del matí, ocupà la tribuna el docte Professor de Cambridge Mr. Bertrand Russell, dissertant sobre *La situation internationale et la question sociale*. Aquest tema li donà lloch a fer un lluminós examen del problema entre l'obrerisme y el capitalisme. Senyalà'ls perills de tirania y despotisme que per abdues parts existeixen, y digué que la pau internacional ha d'ésser implantada pel socialisme.

El dia 16 d'abril, a les set de la tarda, l'enginyer y higienista don Francisco G. de Membrillera explanà ab lluhiment el tema: *Causas del exceso de mortalidad que en España producen las enfermedades infecciosas; medios prácticos para evitarlo y fortalecer la raza*.

El 15 de maig, a les deu del vespre, don Joseph Aragay donà una brillant conferencia sobre: *El nacionalisme de l'art*.

El 17 tingué lloch una vetllada literaria en la que's donà a conèixer la cançó de gesta *La Princesa de la Pau*, de don Joseph Massó Ventós, anant la lectura a càrrech de l'Esbart de Rapsodes del Ateneu Enciclopèdich Popular.

El 17 de juny, a les set de la tarda, Mme. Mahomed Malté de Sémo, exploradora, directora del periòdich *L'Indépendance Féminine* (París-Nice), dissertà, davant de lluhida concurrencia, sobre'l tema: *Necessitat de que la dona colabori en els problemes que la afecten y que afecten el millorament social*.

El 22 de juny, també a les set de la tarda y ab extraordinaria concurrencia de distingides dames y homes de lletres, parlà donya Maria Domènech de Cañellas de la *Importancia moral del Congrès Feminista de Ginebra*, fent un lluminós estudi del programa sufragista y recomanantlo a les dones catalanes pera'l bé de llur patria y de llurs fills.

Finalment, el 28 de juny, a les deu de la nit, el «1.er Congrès d'Esperantistes de Terres Ibèriques» celebrat a Barcelona, organisà una vetllada pera la qual li havia estat cedida la sala d'actes del ATENEU, donant el senyor Ignaci de L. Ribera y Rovira una interessant conferencia sobre'l tema: *L'esperanto com a medi d'agermanar els pobles ibèrichs*.